

KESSOTE

Keski-Satakunnan sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä

TOIMEENTULOTUEN SOVELTAMISOHJEET JA PERUSTEET 1.1.2021 ALKAEN

Yhtymähallitus 17.12.2020 § 185

SISÄLLYS

1. TOIMEENTULOTUEN OHJEELLISET PERUSTEET 1.1.2021 ALKAEN.....	3
2. PERUSTOIMENTULOTUKI	4
3. TÄYDENTÄVÄ TOIMEENTULOTUKI	5
3.1. Muut kuin perustoimeentulotukeen sisältyvät asumismenot	5
3.2. Tuen hakijan erityisistä tarpeista tai olosuhteista aiheutuvat menot	6
4. KUNTOUTTAVA TYÖTOIMINTA.....	7
5. EHKÄISEVÄ TOIMEENTULOTUKI.....	8
6. MUUTA HUOMIOITAVAA.....	8
7. MUUTOSVAATIMUKSEN TEKEMINEN.....	9

1. TOIMEENTULOTUEN OHJEELLISET PERUSTEET 1.1.2021 ALKAEN

Toimeentulotuki on sosiaalihuoltoon kuuluva viimesijainen taloudellinen tuki, jonka tarkoituksena on turvata henkilön ja perheen toimeentulo sekä edistää itsenäistä selviytymistä. Toimeentulotuen avulla turvataan henkilön ja perheen ihmisarvoisen elämän kannalta vähintään välttämätön toimeentulo. Toimeentulotuen tarve arvioidaan yksilö- ja perhekohtaisen elämäntilanteen, taloudellisen ja sosiaalisen tilanteen perusteella.

Jokaisella on velvollisuus kykynsä mukaan pitää huolta itsestään ja omasta elatuksestaan sekä, siinä laajuudessa kuin avioliittolaissa (234/1929), lapsen elatuksesta annetussa laissa (704/1975) ja muussa laissa säädetään, puolisonsa sekä alaikäisten lastensa ja ottolastensa elatuksesta. Pääsääntöisesti alaikäisen lapsen elatuksesta vastaavat vanhemmat.

Jokaisella on oikeus saada toimeentulotukea, jos hän on tuen tarpeessa eikä voi saada toimeentuloa ansiotyöllään, yrittäjätoiminnallaan, toimeentuloa turvaavien muiden etuuksien avulla, muista tuloistaan tai varoistaan, häneen nähden elatusvelvollisen henkilön huolenpidolla tai muulla tavalla.

Kelan vastuulle kuuluu perustoimeentulotuki, johon sisältyy perusosa ja muut perusmenot, kuten välttämättömän ravinnon ja asumisen järjestäminen. Kunnat vastaavat ehkäisevästä ja täydentävästä toimeentulotuesta.

Ehkäisevän toimeentulotuen tarkoituksena on edistää henkilön ja perheen sosiaalista turvallisuutta ja omatoimista suoriutumista sekä ehkäistä syrjäytymistä ja pitkäaikaista riippuvuutta toimeentulotuesta. Täydentävää toimeentulotukea myönnettäessä otetaan huomioon tarpeellisen suuruusina muut kuin perusosaan kuuluvat asumisesta aiheutuvat menot ja lisäksi erityisistä tarpeista tai olosuhteista johtuvat, tarpeellisiksi harkitut menot.

Asiakkaan tai hänen laillisen edustajansa on annettava toimeentulotukiviranomaiselle kaikki ne tiedot, joita viranomaisen tarvitsee toimeentulotuen tarpeen arvioimiseksi. Puutteellinen hakemus viivästyttää asian käsittelyä tai hakemus voidaan joutua hylkäämään.

Toimeentulotuki myönnetään oleskelukunnan perusteella

Täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen myöntää hakemuksesta Keski-Satakunnan sosiaali- ja terveystalouden kuntayhtymä sen kunnan toimielimen puolesta, jonka alueella hakija tai perhe vakinaisesti oleskelee. Jos hakija tai perhe muutoin kuin satunnaisesti oleskelee useammassa kuin yhdessä kunnassa, täydentävä toimeentulotuki myönnetään sen kunnan puolesta, jonka alueella oleskelusta hakijan tai perheen menot johtuvat. Jos tässä momentissa tarkoitettun toimeentulotuen tarve on kiireellinen, toimeentulotuki myönnetään sen kunnan puolesta, jossa hakija tai perhe oleskelee hakemusta tehtäessä.

Henkilön tai perheen muuttaessa toiseen kuntaan, päätetään muuttokustannuksista ja vuokravakuudesta lähtökunnan mukaisesti. Mikäli vuokravakuus ja/tai muuttokustannukset eräänntyvät maksettavaksi silloin, kun henkilö tai perhe jo oleskelee uudessa asuinkunnassaan, päätetään vuokravakuuden myöntämisestä uuden kunnan mukaan. Ensimmäinen vuokra eräänntyy maksettavaksi lähes poikkeuksetta tulokunnassa, joten toimeentulotuen myöntää tulokunta.

Mikäli henkilö sijoitetaan palvelu- tai hoitokotiin kotikuntansa ulkopuolelle ja hän joutuu toimeentulotuen tarpeeseen, toimeentulotuki myönnetään hoito- tai palvelukodin sijaintikunnan mukaisesti. Tällaisia menoja ovat esimerkiksi satunnaiset terveydenhuoltomenot tai erityisistä tarpeista ja olosuhteista johtuvat täydentävän toimeentulotuen menot. Asumis- ja palvelumaksuista sekä säännöllisestä lääkityksestä aiheutuvista menoista vastaa sijoittajakunta.

Milloin tuen tarve on kiireellinen, toimeentulotuen myöntää Kela tai sosiaalipäivystys. Tällöin kysymykseen tulevat lähinnä matkalipun myöntäminen vakinaiseen oleskelukuntaan tai mahdollisen maksusitoumuksen myöntäminen kiireellisiin lääkehankintoihin. Niiden kiireellisten terveydenhuoltomenojen osalta (esim. poliklinikkamaksu), jotka erääntyvät maksettavaksi myöhemmin, päätös tehdään sen kunnan mukaan, jossa hakija oleskelee vakinaisesti.

Lainsäädäntö

Hallintolaki 434/2003

Ulkomaalaislaki 301/2004

Sosiaalihuoltolaki 1301/2014

Laki lapsen elatuksesta 704/1975

Laki toimeentulotuesta 1412/1997

Laki kuntouttavasta työtoiminnasta 189/2001

Laki toimeentulotuen muuttamisesta 815/ 2015

Laki sosiaalihuollon asiakasasiakirjoista 254/2015

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista 221/2003

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeudesta 812/2000

Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta 493/1999

Asetus toimeentulotuesta 66/1998

Muut ohjeet

EU/ETA-kansalaisia koskevat säännökset

Sosiaali- ja terveysministeriön opas toimeentulotuen soveltajille 2013:4

2. PERUSTOIMEENTULOTUKI

Perustoimeentulotuen myöntäminen siirtyi Kansaneläkelaitoksen hoidettavaksi 1.1.2017 alkaen. Mikäli hakija esittää perustoimeentulotukihakemuksessaan muita kuin toimeentulotukilain 7a tai 7b pykälissä mainittuja menoja, voi Kela siirtää hakemuksen kuntaan, jos asiakas sitä erikseen pyytää hakiessaan toimeentulotukea tai saadessaan siitä päätöksen.

Toimeentulotukiasiat on käsiteltävä toimeentulotukilaissa säädettyssä määräajassa. Kiireellisessä tilanteessa toimeentulotukihakemus on käsiteltävä heti eli käytännössä jo samana tai seuraavana arkipäivänä hakemuksen saapumisesta. Muussa kuin kiireellisessä tilanteessa päätös pitää tehdä viivytyksettä ja viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä hakemuksen saapumisesta. Hakemusten käsittelylle säädetty määräajat ovat ehdottomia, ja ne koskevat sekä toimeentulotuen perusosaa että täydentävää ja ehkäisevää toimeentulotukea.

Lasten kunnalliset päivähoitomenot ja koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan menot

Kela, perustoimeentulotukea harkitessaan, huomioi muina perusmenoina lasten kunnalliset päivähoitomenot sekä koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan menot. Maksun alennus tai vapautus on ensisijainen toimeentulotukeen nähden.

Vuokravakuudet/vuokraennakot

Kela myöntää perustoimeentulotukea vuokravakuutta varten. Vuokravakuus annetaan maksusitoumuksena vuokranantajalle. Vuokravakuus on asuntokohtainen. Jos vuokrasopimus on toistaiseksi voimassa oleva, myös vuokravakuus on voimassa toistaiseksi.

Vakuusmaksu sähköyhtiölle

Sähkön avaamiseksi sähköyhtiöt vaativat joissain tilanteissa henkilöltä vakuusmaksun.

Vakuusmaksu myönnetään Kelasta toimeentulotukilaskelman perusteella ensisijaisesti maksusitoumuksena sähköyhtiölle samoin ehdoin kuin vuokravakuus.

Muuttokustannukset

Kela myöntää perustoimeentulotukea muuttoon liittyviin välttämättömiin menoihin, kuten muuttokuorman kuljetukseen.

Lapsen tapaamiskustannukset

Lapsen tapaamiskustannukset huomioidaan Kelan myöntämässä perustoimeentulotuessa siltä osin, kun ne perustuvat kunnan sosiaalihuollon (lastenvalvojan) vahvistamaan sopimukseen tai tuomioistuimen päätökseen.

Henkilötodistus, oleskeluasiakirja ja matkustusasiakirja

Kela huomioi perustoimeentulotuessa välttämättömän henkilötodistuksen, oleskeluasiakirjan tai matkustusasiakirjan hankintamenot.

3. TÄYDENTÄVÄ TOIMEENTULOTUKI

3.1. Muut kuin perustoimeentulotukeen sisältyvät asumismenot

Vuokravelat

Vuokravelat voidaan huomioida täydentävässä toimeentulotuessa perheen kokonaistilanne, lastensuojelulliset näkökohdat tms. huomioon ottaen; esim. perhettä uhkaa häätö eikä uutta asuntoa ole tiedossa. Tällöinkään ei myönnetä toistuvaa avustusta vuokravelkoihin. Ensisijaisesti asiakasta ohjataan tekemään vuokranantajan kanssa velan takaisinmaksusuunnitelma.

Vuokra- tai sähkövakuus voidaan perustellusta syystä ja harkinnan perusteella myöntää täydentävänä toimeentulotukena. Edellytyksenä on, että asiakas on hakenut perustoimeentulotukea.

3.2. Tuen hakijan erityisistä tarpeista tai olosuhteista aiheutuvat menot

Henkilön tai perheen erityisenä tarpeena tai olosuhteena voidaan pitää esimerkiksi pitkäaikaista toimeentulotuen saamista, pitkäaikaista tai vaikeaa sairautta sekä lasten harrastustoimintaan liittyviä erityisiä tarpeita.

Hautauskustannukset

Hautauksesta aiheutuvina kohtuullisina kustannuksina huomioidaan arkun hintana 550 €. Muina välttämättöminä menoina hyväksytään vainajan säilytys, kukkalaite arkulle enintään 40 €, kuljetukset, vainajan vaatetus, arkuun laitto, haudan avaus ja peitto sekä apumies sekä lähiomaisen hautajaisiin osallistumisesta aiheutuvat kohtuulliset kustannukset.

Uurnan hintana hyväksytään 100 €. Tuhkauskulut ja kuljetuskustannukset hyväksytään tositteen mukaan.

Menoina ei huomioida kuolinilmoitusta, muistotilaisuutta, hautakiveä eikä muistolaattaa.

Kuolinpesän varat tulee tarkistaa perukirjasta ennen tuen myöntämistä.

Perusosaan sisältyvät harrastus- ja virkistystoiminnan menot

Poikkeustapauksissa täydentävää toimeentulotukea voidaan myöntää, jos perhe on pitkään ollut toimeentulotuen tarpeessa tai on muutoin vähätuloinen (toimeentulotukinormi ylittyy vain vähän). Tukea voidaan myöntää esim. luistimiin, suksiin, polkupyöriin tai muihin harrastuksiin n. 100 €/vuosi/ henkilö tarve- ja/tai matkakuluja ym. osallistumiskuluja tositteita vastaan.

Mikäli harrastusmenoista aiheutuvat kustannukset ovat suuret, tehdään perhe-/henkilökohtainen suunnitelma.

Lapsen tapaamiskustannukset

Lapsen tapaamiskustannuksia voidaan huomioida täydentävänä toimeentulotukena kolmen kuukauden ajalta, mikäli kunnan sosiaalihuollon (lastenvalvojan) vahvistamaa sopimusta tai tuomioistuimen päätöstä ei ole. Muutoin kustannukset huomioidaan Kelan perustoimeentulotussa.

Vanhemman laskelmassa huomioidaan lapsen tapaamispäiviltä ruokaraha lapselle (49 % lapsen perusosasta) sekä mahdolliset tapaamisiin liittyvät kohtuulliset matkakulut, kuitenkin enintään 160€/kk:ssa.

Vanhemman on esitettävä lapsen etävanhemman allekirjoittama kirjallinen selvitys luonapitopäiviltä.

Mikäli luonapito ylittää tavanomaisena pidettävän luonapitoajan (joka toinen viikonloppu 4 – 6 vrk/kk ja puolet lapsen loma-ajoista) tulee pääsääntöisesti sen vanhemman, jonka luona lapsi asuu ja joka saa lapsilisän ja elatustuen/-avun, vastata lapsen elantomenoista ns. tavanomaisena pidettävän luonapitoajan ylimenevältä ajalta, ellei erityisistä ja erikseen perustelluista syistä muuta johdu.

Lapsen tapaamiskustannukset käsitellään jälkikäteen.

Lastenhoitotarvikkeet

Lastenhoitotarvikkeista aiheutuvina menoina voidaan huomioida: lastenvaunut 100 €, -ratat 70 € tai yhdistelmä 170 €, pinnasänky 50 € ja lasten turvaistuin 50 € sekä lasten sänkyyn ja patjaan enintään 130 €.

Pyykinpesukone

Pyykinpesukoneen kohtuullisiin kustannuksiin voidaan myöntää tukea (esim. jos kerrostalossa ei ole pesutupaa tai sen käyttö on jostain syystä erityisen hankalaa, kuten yksinhuoltajalle pienten lasten kanssa). Pesukoneeseen voidaan myöntää toimeentulotukea enintään 400 € viiden vuoden välein.

Asiakasmaksut

Sosiaalipalvelujen ja päivähoiton asiakasmaksujen alentaminen on ensisijainen ehkäisevään ja täydentävään toimeentulotukeen nähden.

Muut menot

Välttämättömiin kodin tarvikkehankintoihin voidaan myöntää toimeentulotukea vain poikkeustapauksissa. Hakijan tulee esittää tarveselvitys ja eritelty kustannusarvio aiotuista hankinnoista ennen päätöksentekoa.

Välttämättömään irtaimistoon kuuluvat sänky, vuodevaatteet, keittiön pöytä ja tuolit, valaisimet, ruokailuvälineet yht. enintään 400 €.

Tavanomaista suuremmat vaatemenot

Raskaudesta johtuviin vaatemenoihin hyväksytään enintään 150 €. Romanihameen hankintaan voidaan myöntää avustusta joka 3.vuosi, enintään 400 €, edellytyksenä on pitkäaikainen toimeentulotukiasiakkuus. Muut romanivaatteet sisältyvät perusosaan.

Edunvalvonnan kulut

Edunvalvontapalkkio ja muut edunvalvontaan liittyvät välttämättömät kulut hyväksytään täydentävään toimeentulotukeen oikeuttavaksi menoksi.

Opiskeluun kuuluvat matkakulut

Opiskeluun kuuluvat matkakulut voidaan korvata halvimman kulkuneuvon mukaan. Tutkinnon suorittamisen kannalta pakollisiin, oppilaitoksen vaatimiin oppikirjoihin voidaan harkinnan perusteella myöntää enintään 400 euroa/lukuvuosi ja harkinnan mukaan tukea voidaan lisäksi myöntää muihin pakollisiin opiskelutarvikkeisiin (mm. työvaatteet). Edellytyksenä on, että asiakas on hakenut perustoimeentulotukea.

Opiskelusta aiheutuvia erityisiä menoja voi olla mahdollista kattaa täydentävällä toimeentulotuella. Erityisiä menoja ovat mm. lukukausimaksut, pääsykoe- ja ylioppilaskirjoitusmaksut.

Eriyisruokavaliosta aiheutuvia kustannuksia voidaan huomioida lääkärin lausunnon perusteella sairaudesta aiheutuvina menoina.

4. KUNTOUTTAVA TYÖTOIMINTA

Kuntayhtymä vastaa kuntouttavan työtoiminnan päätöksistä, kaikki muu, kuten työtoiminta ja matkakulut, jäävät kunnan vastuulle.

5. EHKÄISEVÄ TOIMEENTULOTUKI

Toimeentulotukilain 1 §:n 2 momentin mukaan ehkäisevän toimeentulotuen tarkoituksena on edistää henkilön ja perheen sosiaalista turvallisuutta ja omatoimista suoriutumista sekä ehkäistä syrjäytymistä ja pitkäaikaista riippuvuutta toimeentulotuesta.

Ehkäisevää toimeentulotukea voidaan myöntää esimerkiksi ylivelkaantumisesta tai taloudellisen tilanteen äkillisestä heikentymisestä aiheutuvien vaikeuksien lieventämiseksi.

Ehkäisevä toimeentulotuki on riippumaton siitä, onko henkilöllä tai perheellä oikeutta varsinaiseen toimeentulotukeen normilaskelman mukaisen vajauksen perusteella. Ehkäisevällä tuella pyritään riittävän ajoissa auttamaan tuen tarpeessa olevaa henkilöä/perhettä selviytymään odotettavissa olevista toimeentulo-ongelmista ja välttämään varsinaisen toimeentulotuen tarve.

Talousarvioon varatun määrärahan puitteissa ehkäisevää toimeentulotukea myönnetään seuraavin perustein:

- tuen myöntämisellä estetään pitempiaikaisen toimeentulotuen tarpeen syntyminen (velkakierteen katkaisemisella voidaan saada perheen/yksilön talous tasapainoon; vuokratien maksulla voidaan välttää häätö ja sen seurauksena ilmeiseksi arvioitu perheen hajoaminen tai asunnottomuus)
- perheen tai yksilön akuuteissa kriisitilanteissa (esim. perheenjäsenen kuolema, vakava sairastuminen, rikoksen uhriksi joutuminen)
- jos perheen tai henkilön toimeentulo vaarantuu toimeentulotukilaskelman ulkopuolelle jäävien menojen vuoksi (esim. lainojen lyhennykset)
- omatoimisuuden tukemiseen kuten opiskelun tai työllistymisen/työssäkäynnin tukeminen
- vammaiselle henkilölle, kun hän ei ole oikeutettu tukeen vammaispalvelulain nojalla, mutta ehkäisevä tuki auttaa vammaista itsenäisessä selviytymisessä

Ehkäisevästä toimeentulotuesta päättävät viranhaltijat neuvoteltuaan asiasta esimiehen kanssa tai aikuispalvelujen tiimissä .

Takaisinperintä

Ehkäisevänä tai täydentävänä toimeentulotukena myönnettyä avustusta ei peritä takaisin tuen saajalta ellei myöntäminen ole perustunut tuen saajan antamiin virheellisiin tietoihin.

6. MUUTA HUOMIOITAVAA

Toimeentulotuen myöntävä kunta

Toimeentulotuen myöntää kuntayhtymän viranhaltija jäsenkuntien asukkaille, ellei maksusitoumusta ole jo annettu aikaisemmasta asuinkunnasta.

Toimeentulotuki perustuu viimesijaisena auttamismuotona yksilölliseen tarveharkintaan, joten viimekädessä asiakkaan tilanteeseen perehtynyt viranhaltija tekee ratkaisun.

Edellä esitetyt menettelytavat harkinnanvaraisissa tapauksissa ovat ohjeellisia. Tapauskohtainen harkinta voi aiheuttaa ohjeista poikkeamisen. Vaikeista asioista/tilanteista/ neuvotellaan kuntayhtymän viikoittain kokoontuvassa aikuisten sosiaalipalvelutiimissä.

7. MUUTOSVAATIMUKSEN TEKEMINEN

Viranhaltijan tekemään päätökseen tyytymätön voi saattaa asian kuntayhtymän hallituksen käsiteltäväksi 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista.